

Az unitáriusok főtanácsi gyűlése.

(Kolozsvárt oct. 30. 31. és nov. 1. 2.)

I. Ferencz József püspök megnyitó beszéde.

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A mily örömezzések között volt szerencsém a mult évben egyházi főtanácsunkat megnyitni, tekintettel arra a legfelsőbb kéziratra, melyben Urunk Királyunk Ő Felsége egy évvel ezelőtt, éppen ez idő tájt elrendelni méltóztatott, hogy Budapest székesfővárosunkban tíz szobormű állittassék oly férfiak emlékére, kik nemzetünk ezredéves történetében kiváló helyet foglaltak el: ép oly fájdalmas érzések között üdvözlöm most jelen főtanácsunknak egybegyült tagjait annak a megmérhetetlen veszteségnek sulya alatt, mely Felséges Asszonyunknak, Erzsébet királynénknak alig másfél hóval ezelőtt törtéut halálával áldott jó királyunkat s vele hazánkat és nemzetünket érte és a kinek most a nemzet készül ugyanesak a fővárosban emléksobrot emelni.

Nem bocsátkozom e nagy csapás mérlegelésébe, mert érzi és érezni fogja annak sulyát minden magyar sziv időtlen időkig. Azoknak az intézkedéseknek a felsorolását is mellőzöm, a melyeket a megdöbbentő halálhir vételével azonnal megtettünk, hogy vallásközönségünknek e sulyos csapás felett mélyen érzett fájdalma egyházunkban külsőleg is kifejezést nyerjen; mert ezeket az intézkedéseket E. K. Tanácsunk évi jelentéséből alkalma lesz a mtgs és főt. Egyházi Főtanácsnak megtudni. De mivel a megrendítő haláleset óta most vagyunk így egybegyülve, hazafui érzésemet tagadnám meg, ha elmulasztanám páratlanul nagy és nemes lelkű királynénk emléke előtt ez alkalomból is egész vallásközönségünk nevében meghajolni s halálát megkönyezve, áldani az isteni gondviselést, hogy őt nemzetünknek védangyalul adta míg élt és a ki bizonyára szeretettel tekint le hazánkra és nemzetünkre a szellem országából is, hova angyal-tiszta lelke milliók imájától kísérve elszállt. Oh,

legyen ezért áldott, ezerszer áldott emléke! S népeinek igaz és mély-séges fájó részvétiben találjon enyhét és vigaszt a legjobb és leg-nemesebb királyi sziv!

Mgs és főt. Egyh. Főtanács! A mint a meghívókkal kiküldött tárgysorozatból méltóztattak látni, egyházunkat és iskoláinkat illetőleg nem egy fontos és nagyjelentőségű tárgy fog jelen főtanácsunkon is tárgyalás alá kerülni. A nélkül, hogy ezek közül egyiket a másik fölébe akarnám emelni, legyen szabad mégis két dologra felhivnom becses figyelmeket. Egyik a jövő évre előirányzott költségvetés. Sajnos, hogy az E. K. Tanács ez uttal sem tudta azt fedezethiány nélkül egybeállítani. Ez a hiány közel 2000 frt. Pedig meg vagyok győződve, hogy a kiadások jóval feljül fogják mulni az előirányzott kiadásokat. Mert a tapasztalat szerint évről-évre mind több olyan kiadásaink merülnek fel, a melyekre egyáltalában nem számítottunk és nem is számíthatunk. Az előirányzott bevétel pedig alig hiszem, hogy megfelelőleg több legyen, tekintettel főleg a gazdasági viszonyokra, a miktől függ jövedelmeinknek egy tekintélyes része. Nem akarok ezzel riadalmat okozni. Mert bizom benne, hogy ha ez időszerint deficzittel is kell küzdenünk, nem fog az kronikus betegséggé válni. De hogy csakugyan ne is váljék azzá, magunknak kell az ellen minden óvintézkedést megtenni. S esupán ezért voltam bátor költségvetésünkre rámutatni. Megvallom, hogy nem szeretném, ha elmaradnánk a világtól. De inkább ezért ne vessenek ki az emberek, mint azért, hogy saját hibáink és gondatlanságunk miatt elbuktunk. Mert az első esetben csak később jutunk a célhoz, de Isten segédelmével eljutunk; a másodikban ellenben megeshetik, hogy többé fel sem tudunk kelni.

A másik, a mire még reá akarok mutatni, az a javaslat, mely egyházunk szervezetének módosítását foglalja magában. Évek óta foglalkozunk már ezzel. De ez nagyon természetes. Mert magában a megszokás valamihöz, felette nehézzé teszi attól megválni. Menynyivel nehezebb e megválás akkor, ha a megszokást az a gondolat is támogathatja, hogy a mi jó volt eddig, ezután is jó lehet. S ki merné tagadni, hogy a mi jelenlegi egyházi szervezetünk nagy idők próbáját kiállotta s így annak módosításával nemesak az a gondolat támadhat lelkünkben, hogy miért ne maradhatna az így továbbra is, hanem az az aggodalom is, hogy vajjon nem telik-e be rajtunk is, hogy a ki a régi gyeput elhánnya, megmaratik a kigyótól; vajjon a vert utat elhagyva, nem fogunk-e eltévedni?

Hát igaz, ez az aggodalom mindnyájunk kebelében felmerülhet s hogy fel is merült, mutatja az, hogy a mint mondtam, már rég óta foglalkozunk e kérdéssel, évről-évre huzva és halasztva a javaslat tárgyalását. De végre is a fejlődés törvénye alól nem vonhatjuk ki magunkat. Az a szervezet, a melylyel ma birunk, ha régi és kipróbált is, nem egyszerre állítottatott meg és szintén magán viseli a különböző idők és szükségletek által igényelt újításokat. Miért zárkóznánk el tehát attól, hogy a jót is a lehetőleg még javítsuk. S csak is ez a célja egyházi szervetünk iránt készült javaslatnak is. Nem akar ez tabula rasat csinálni. Csupán a mai kor által igényelt képviseleti rendszert kívánja nagyobb mérvben alkalmazni egyházi szervetünkben is. Mert az egész javaslatban alig van egyéb újítás eddigi szervezetünkön, minthogy egyh. főtanácsainkon az egyházkörök nemcsak tisztviselőik és egyh. tanácsosaik, hanem választott képviselőik által is részt vegyenek. És én nem kétlem, hogy ennek meg lesz a jó hatása. Mert ne ámitsuk magunkat mgs. és főt. Egyh. Főtanács, de a mi egyházi tanácsosi intézményünk, ha általában nem élte is túl magát s ma is megbecsülhetetlen szerve egyházunknak, a minthogy az új javaslat sem czélozza annak eltörlését, minden esetre némi reformot igényel. Mert tisztelet a kivételeknek, de egyh. tanácsosaink egy nagy része nemhogy valamely szolgálatot igyekezni tenni egyházunknak, de egyáltalában még annak ügyei iránt sem érdeklődik. Vigyük vissza az egyh. tanácsosságot oda, a honnan az kezdetben is kiindult, hogy azzal csak egyházunk ügyei körül tényleg már érdemeket szerzett hitsorsosainkat tiszteljük meg s a javaslatban tervezett képviseleti intézmény behozatalával nyissunk tért ily érdemek szerzésére azoknak, kik szent vallásunk, egyházunk és iskoláink iránt melegen éreznek, azokért tenni és áldozni készek. Az egyh. tanácsosi intézménynek változatlan fenntartása, nézetem szerint, azért is lehetetlen, mert ha mindazokat megválasztjuk egyh. tanácsosoknak, a kik arra az eddigi módon igényt tarthatnak, akkor legfőbb hatóságunk egy oly testületet fog képezni, a mely semmi esetre sem fog arányban állani vallásközönségünk lélekszámával.

Mindezeknél fogva bátor vagyok kérni a mgs. és főt. Egyh. Főtanácsot, hogy méltóztassék a szervezeti javaslatot annyi készület után már letárgyalni, hogy a lehetőleg jövő évi zsinati főtanácsunkat az új szervezet által kívánt módon, annak keretében tarthassuk meg.

Tekintettel arra, hogy ugy részemről, mint az E. K. Tanács részéről teendő évi jelentésekből bőv alkalma lesz a mgs. és főt. Főtanácsnak egyházunk és iskoláink mult évi állapotáról magának meggyőződést szerezni, valamint a tárgyalások folyamán mindnyájunk előtt nyilvánvalókká lesznek a jövő iránti köteleességeink, én nem kívánom ez uttal tovább igénybe venni becses figyelmöket, hanem óhajtva, hogy tanácskozásainknál minden személyes érdeket levetkőzve, vezessen azokban mindnyájunkat egyházunknak hagyományos szeretete és az a kölesönös egyetértés, mely Isten segedelme mellett egyedül biztosítja munkálkodásunknak, törekvéseinknek sikerét.

Jelen főtanácsi gyűlésünket ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

II. Jelentések.

1. Püspöki jelentés.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A midőn 22-ik évi jelentésemet megteendő vagyok, mindenek előtt hálára nyilnak meg ajkaim az isteni gondviselés iránt, mely ez évben is kegyelmesen őrködött anyaszentegyházunk felett. Mert az mint a zsoltáríró oly igazán mondja: „Ha az Ur nem őrizi a várost, hiába vigyáznak az őrizők“. S bizony a mi őrgondunk is hiába való lenne, ha Isten elfordítaná atyai szemeit szeretett Sionunkról. Minden munkánk, minden törekvésünk és igyekezetünk csak általa és vele lesz sikeressé. A jó Istennek köszönhetjük hát egyházunknak ez évben is fennmaradását és előmenetelét.

De vajjon dicsékedhetünk-e előmenetellel is? Ha ezt csak valamely rendkívüli szerenés eseményben keressük, ilyenre a közelebbi egyh. főtanács óta nem hivatkozhatom. De a mennyiben neimes harezunkat ez évben is megharezoltuk s küzdelmeinkben el nem estünk, a mennyiben egyházunk ügyeinek intézésében s azoknak folyásában, ha talán itt-ott hiányok és fogyatkozások is merültek fel, általában véve fennakadás nem volt, sőt dolgaink a lefolyt évben is a rendes mederben haladtak: azt hiszem, hogy ezt méltán a nyereségszámlára irhatjuk. Ne is várjuk egyházunk haladását és előmenetelét a véletlen szerenésétől, hanem igyekezzünk azt mi magunk előmozdítani szent vallásunk és egyházunk forró szeretete, ezek iránt tartozó köteleességeinknek hiv és lelki-ismeretes teljesítése, hitbuzgóság, tehetségeinkhez mért áldozatkészség által, mert ezek nélkül a legnagyobb szerenése is csak olyan mint a nap, mely hiába árasztja ki sugarait arra a fára, a melyben a nedvkeringés már megszűnt, nem fognak azok azon egyetlen rügyet is fakasztani, egyetlen gyümölcsöt is érlelni.

Szükségesnek tartottam ezt megjegyezni, mert nekem úgy tetszik, hogy mind inkább kezdünk a szerenésére támaszkodni, s attól várni minden szükségünk kipótlását, minden sajtó sebünk enyhítését.

Tény az, hogy az újabb időben áldott emlékű jóttevőink nemeslelkűségéből jelentékeny segély forrásaink nyitak meg és ha b. e. Berde Mózsánk fejedelmi hagyománya talán már rövid idő alatt rendelkezésünkre fog állani, ama segélyforrások igazán nemremélt bőséget fognak nyerni. S lám, nem hogy szükségünk apadnának és a panasz kevesebb lenne, de még több mint volt addig, a mi, ugy szólva, tisztán csak önerőnkre voltunk utalva. S ne higgye senki, hogy ha, a mint mondám, rövid időn b. e. Berde Mózsánk gazdag hagyományának élvezetébe jutunk, ez minden gondtól felment s egyházi életünk minden térein csak a kezünket kell kinyújtani, hogy arassunk s a gyümölcsöket szedegessük. Mert bizony mondom, ha öntevékenységünk megszűnik, ha mi magunk egyházunk és iskoláinkért semmi áldozatot nem tudunk, nem akarunk hozni, szerencsétlenebbek és szegényebbek leszünk hitelődeinknél, sőt még az ők jótéteményeire sem leszünk méltók.

A fennebbiekkel kapcsolatban nem mulaszthatom el hivatkozni a lelkészi államsegélyre, a melyet Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr a f. évre 13,5000 frt.-ban méltóztatott egyházunk számára kiutalni, tehát 2250 frttal többet, mint a múlt évben. A jövő évben pedig kezdetét veszi a lelkészi fizetéseknek 600 frtra, illetve 800 frtra kiegészítése a vonatkozó törvény értelmében. De csak kezdetét veszi, mert a fizetéseknek 600 frtra emelése is csak 3 év s folytatólag 800 frtra emelése azután még 6 év alatt fog megtörténni. És a mikor ez tényleg meg is fog történni, kérdem, elég lesz-e arra, hogy ifjaink a lelkészi állásért versenyre kelljenek, ha egyfelől nem fogja őket is maga az eszme lelkesíteni, mint lelkesítette a múltban lelkészeinket a legnagyobb szegénységben is; másfelől az egyháztágok is azt gondolják, hogy miután lelkészeinket már az állam is gondjába vette; az ők kötelezettségök és tartozásaik azok s általában egyházunk iránt megszűnt. Ismét oda jutottunk tehát, hogy örvendhetünk ugyan a kedvezőbb viszonyoknak, a melyek közé jutottunk; de ha a bennünk levő erőforrásokat nem gondoljuk, ha mindent másoktól várunk, ha kiki közöttünk nem éri azt, hogy soha sem szűnik meg igaznak lenni Jézus ama mondása: nemesak kenyérrel él az ember, hanem istennek minden igéjével; szóval, ha mi nem fogjuk ápolni magunkban buzgó hitelődeink szellemét, legyen bármily nagy a külső segély, nem fogunk sokra menni sem a magunk jóllétének, sem egyházunk felvirágoztatásának vágyában és reményében.

Helyén látom itt még megemlíteni, hogy főiskolánk újra építése, jobban mondva egy új főiskola építése ügyében, az E. K. Tanács a Mélt. és Főt. Egyh. főtanácstól nyert megbízatásához képest, a tervet elkészítettvén s a költségekre nézve a számítást is hozzávetőleg megtétetvén, miután új főiskolánk körülbelől 500,000 frt. befektetést igényel, a minek fedezésére évi 5000 frtot sehonnan kihozni, kiszámítani nem tudtunk, azzal a kéréssel fordultunk a nméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter urhoz, hogy méltóztassék évi 5000 frt

egyházi államsegélyünket 10,000 frtra felemelni, hogy ily módon egy új főiskola építésével magunk elébe tűzött célt valahogy már elérhessük. E kérést f. évi febr. 28-án mélt. Dániel Gábor főgondnok ur és az én vezetésem alatt egy küldöttség terjesztette a Miniszter ur ő nagyméltósága elibe, mely küldöttségnek tagjai voltak Kolozsvárról Kozma Ferencz és Fekete Gábor isk. felügyelő gondnokok, Boros Sándor igazgató-tanár, Pákei Lajos tervrajz készítő mérnök; Budapestről Bedő Albert, ifj. Daniel Gábor, Gál Miklós, Kozma Gyula, Mikó Miklós, Perczel Ferencz, Sebes Pál és Székely Ferencz afiai. És a Miniszter ur, a ki megelőzőleg ugyanesak főiskolánk építésére 120,000 frt segélyt kilátásba helyezett, e kérésünket is meghallgatta s újabb jelét adván ezzel is vallásközönségünk iránti jó indulatának, értesülésem szerint a jövő 1899 évi költségvetésben egyházunk részére az évi segélyt tényleg fel is emelte a kért 10,000 frtra. Nem kétlem, hogy az országgyűlés is megfogja szavazni s ily módon most már komolyan kozzá kell látnunk az új főiskola felépítéséhez. Csak azt jegyzem meg itt is, hogy ez ügynél sem lehet számításon kívül hagyni saját áldozatkészségünket se és szeretem hinni, hogy a tovább már nem odázható főiskola felépítése terheinek hordozásában minden unitárius ember készséggel részt fog venni.

A mi már szorosabb értelemben vett évi jelentésemet illeti:

1. Belső emberek változása a múlt évi egyh. főtanács óta:

a) Lelkészeknek rendeltettek: Simó János, s.-köröspataki l. Tordára, Deák Miklós, úrmösi l. Tordátfalvára, Ozsváth Gábor, hévizi l. Úrmösre, Péter Sándor, m.-szt.-benedeki l. Bözöd-Ujfaluba, Nagy Lajos h.-mezővásárhelyi s.-lelkész Sepsiköröspatákra, Kiss Aladár, datki l. Hévizre, Nagy Béla, lelkész-jelölt B.-Szt.-Miklósrá, Úrmösy Károly, segéd-lelkész Jánosfalvára, Kelemen György, lelkész-jelölt Datkra; továbbá Lőfi Ödön, l.-jelölt Nagy-Ajtára l. helyettesnek, Katona Mihály, volt kántor-tanító Sárdra lelkészt helyettesítő levitának.

b) Kántortanítóknak: Jánosi Pál, t.-jelölt Szindre, Beke Mózes, gagyai közs. tanító Medesérre; továbbá Biró Domokos, medeséri közs. tanító Korondra, ifj. Kis Jakab, derzsi közs. tanító ugyanoda kántoroknak a községekkel fennálló szerződésnek értelmében, végre Péterfi Vilma okleveles ovónő Ravába ideiglenes minőségben r. tanítónőnek.

c) Elhunytak: Gálfalvi Sámuel sárdi, Kriza Sándor n.-ajtai, Darkó Sándor jánosfalvi, Máté Sándor városfalvi rendes, Gyöngyösi Dénes nyug. l., Siménfalvi Sándor nyug. l. és Zoltán Miklós szintén nyug. kántor-tanító afiai.

d) Ürességben vannak: a városfalvi, bordosi, iklandi, szőkefalvi, szt.-benedeki és b.-köröspataki lelkészi; a s.-szt.-györgyi és s.-szt.-királyi kántori állomások. Kapcsolatban megjegyzem, hogy lelkészjelölt rendelkezés alatt csak 2 van. Ezek közül is egyik Simonfi Márton, Oxfordba lett kiküldve. A lelkész-növendékek száma szintén nem több 6-nál. És így az ürességben levő állomások közelebbről még nem lesznek betölthetők.

a polgárdii egyházközség pénzvagyon állagába az ingatlanok értéke ir beszámíttatott volt, a mi a 8000 frtot meghaladja. Következöleg ha ebből leütjük a 3502 frt 77 kr mutatkozó apadást, még 2739 frt 71 kr a pénzállag gyarapodása. A teher ezeken az egyházközségeken 16580 frt kevesebb 33 frt 71 krral, mint a megelőző évben.

Személyesen meglátogattam, illetöleg püspöki vizsgálatot tartottam a mult év december havában a tordai, f. évi junius hóban toroczkói, juliában abrudbányai és verespataki egyházközségeinkben. Örömmel jelenthetem, hogy e kiszállásaimban nemesak saját egyházunk hívei, hanem a más vallásuak, valamint a polgári hatóságok részéről is mindenütt a legnagyobb szivességgel fogadtattam. Sőt utközben is nem egy kedves meglepetésben részesültem. A többek között abrudbányai utamban Gyulafehérvárt, e városban és környékén élő híveink közül többen összegyűlve váraoztak rám, a kiknek élén Csiky László. kir. ügyész afia a legmelegebben üdvözölt, a mi annál jobban esett, mert bizonyosságul szolgált annak, hogy így szétszortan, minden egyházközségünkötől távol élő híveink kebelében is megvan és elevenen lüktet az együvé tartozás érzése, hogy az igaz unitárius unitáriusnak marad, ha talán évek hosszu során át nincs is alkalma hitsorsosaiival egy templomban imádkozni. Általában, nem is azért említettem meg ezeket, mintha a személyemet ért megtiszteltetésből magamnak oltárt kívánnék emelni, hanem csak azért, hogy megnyugtatásunkra szolgáljon mindnyájunknak az, hogy Istennek hála a kor anyagiás iránya mellett is híveinkben az egyházas szellem nem szünt meg munkálni s ha a vallásos érzést gyakran el is nyomják a mindennapi élet gondjai és terhei, csak egy kis szikra kell és az ismét lobbot vet és hevit.

A mi a vizsgálatok eredményét illeti, annak részletezésére itt nem terjeszkedem ki, mert akkor ismételnem kellene mindent, a mi a vonatkozó jegyzökönyvekben már meg van írva. Csak azt említem még meg, hogy a tordai vizsgálat alkalmával személyesen iktattam be Albert János, 52 évi hiv és soha el nem évülő szolgálatai után nyugalomba vonult lelkész afia helyébe Simó János ujonnan kinevezett lelkészünket. Az abrudbányai vizsgálat alkalmával pedig egyidejűleg ottani templomunk fennállásának 100-dik évfordulóját lélekemelően ünnepeltük meg. Ez ünnepélyre többen felkisérték nemesak Kolozsvárról, hanem a vidékekről is. Név szerint Szentiványi Gyula, kolozs-doboka körü felügyelő-gondnok, Boros György tanár, Mózes András, Simó János, Józán Miklós, Gvidó Béla lelkész, illetve esperes, Albert Dénes, Albert János, Konez Gyula egyh. tanácsos, Pap László, Gál Lajos, Szigeti István, Gálfi János, Veress József afia stb. Nagyon sajnálom, hogy br. Petricsevich-Horváth Kálmán főgondnok ur ő méltóságát, ki szintén feljönni szándékozott Abrudbányára, e szándékában nagynénjének özv. gróf Kornis Zsigmondnének szül. br. Györfi Bertának ez időtájt történt halála megakadályozta. A boldogult özvegy grófné évek óta már távol tőlünk Debreczenben lakott, de itt is ismételhetem azt, hogy az igazi unitárius unitáriusnak marad,

ha nincs is alkalmam unitárius templomban imádkozni. Mert az özvegy grófné is mindvégig hű maradott ősei vallásához. A család felkérésére temetésénél is én végeztem az egyházi szertartást Debreczenben. A mit megemlíteni azért sem mulaszthattam el, mert ez alkalmul szolgált nekem is arra, hogy a főgondnok ural néhai Szabó József afia által Debreczenben vallásközönségünknek hagyott házastelket személyesen is megtekinthessük. Sajnálom, hogy a tanyára az idő rövidsége miatt nem mehettünk el.

4. A báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottjainak f. évi jun. 9-én Budapesten tartott közgyűlésén meghatalmazott társammal Bedő Albert afiával együtt ez évben is részt vettem. E közgyűlés mindenekelőtt gr. Tisza Lajos ur ő nagyméltóságának, az igazgatóság több éven át volt elnökének haláláról a súlyos veszteség felett érzett fájdalommal megemlékezvén, a megboldogultnak az alapítvány ügyei körül szerzett dus érdemei iránt háláját jegyzőkönyvében is kifejezte. Helyébe pedig Tisza Kálmán ur ő nagyméltóságát választotta meg egyhangulag az igazgatóság elnökének. Az egyházkerületnek ez évre is 3500 forintban szavaztatott meg az osztalék. De ebből most 3000 forint a rendes és 500 forint a rendkívüli osztalék. A mi azt teszi, hogy a 3000 forintot most már állandó osztaléknak tekinthetik az egyházkerületek. A rendkívüli osztalék összege lehet több is, kevesebb is évenként az évi jövedelemhez képest. Reméljük, hogy több lesz. Legyen ez uttal is áldva tőlünk mindnyájunktól a nagy alapító emléke!

5. A Dávid Ferencz-alap kezelésében alatt álló részének állása f. évi július 1-én készpénzben takarékpénztárba helyezve 3258 forint 28 krajczár, kölesönökben 1600 forint, együtt 4858 forint 28 krajczár a mi készpénztárba 1879-ben beadott 11519 forinttal 16407 forint 28 krajczár tesz. Már is jelentékeny összeg. Mert bár ez idő szerint alig gyarapszik egyébbel, mint az évenként felhasznált 600 forinton feljül maradó kamattal, remélem, hogy a megfelelő kezeléssel ez alapítvány is egykor gazdag segély forrása lesz egyházunknak. S valóban, nem tudom elrejtteni örökömet, hogy annak megteremtése iránti gondolat annak idejében lelkemben megfogalmazott és ily szép siker koszorúzta meg. Az ezredéves alapra nézve — sajnos — e sikerrel eddig legalább nem dicsekedhetem. Ugy látszik, hogy ez alapítvány iránt nem tudok oly figyelmet ébresztetni, a mit megérdemelné. A közelebbi főtanács óta, tehát egy egész év alatt mindössze csak 22-en emlékeztek meg az alapítványról. S a mi igen jellemző, ezek közül többen olyanok, a kik már másodszer adakoztak, Mintha ezeknek a szíve dobogna azokért is, a kik még egyáltalában nem jelentek meg áldozataikkal ez oltárnál. Tudom én azt jól, hogy napjainkban annyira igénybe van véve minden ember mindenfelől ilyenmü felhívásokkal, hogy egyiket vagy másikat a legjobb akarat mellett is kénytelen figyelmen kívül hagyni. De azt gondolom mégis, hogy ha szemünk előtt tartjuk az apostol intését: „Mindenekkel jót tegyetek kiváltképen a mi hitünknek eselégeivel“, épen egyházunkról nem lehet és nem szabad megfeledkezni. Ennélfogva bár a múlt évi főtanácson is feljajdultam

volt ez alap iránt mutatkozó közöny miatt, nem mondok le a reményről, hogy e gondolatom sem született halva. Az ezredéves alap mai állása különben 1987 frt 90 kr.

6. Angol és amerikai testvéreinkkel igyekeztem levelezések által a testvéri viszonyt ez évben is ápolni. Es az részökről is viszonzotatik. Sajnos azonban, hogy az amerikaiak, budapesti egyházközségünknek eddig adott évi segílyt, melyet megelőzőleg már leszál-lítottak volt, most már teljesen beszüntették. Ellenben angol testvéreink ez évre is küldöttek 50 font sterlinget. E mellett Oxfordba újonnan kiküldött papjelöltünket is a szokott módon segítelyezik. Nem különben a Channing-House School igazgatónöje, Miss Sharpe a legnagyobb örömmel fogadta, hogy Kovács János tanár fia leánya, Kovács Irén még egy iskolai évre az intézetben, Londonban maradni magát elhatározta. Vajh! az összeköttetést ez uton is fentarthatnók angol testvéreinkkel. A hitbuzgó igazgatónő részéről ebben nem is lesz fennakadás. Csak mi is találhatnánk erre időről-időre vállalkozó szülőket és alkalmas leányokat.

7. Végül még csak sorainkban szenvedett veszteségekről kívánok megemlékezni. A közelebbi főtanács óta elhunyt belső embereinken kívül, a kikiről a belső emberek változása rendjén kegyelettel már megemlékeztem, egyházi tanácsosaink közül elhunytak Simén Elek, Filep István, Csiki Elek, Ozsváth Márton és Kénosi Sándor József fiait. Ezek közül Filep István, mint huzamos ideig közpénztárnok s haláláig kolozsvári egyházközségünk gondnoka is buzgóságának és vallásközönségünk közügyei iránt tevékenységének nem egy maradandó emlékét hagyta fenn; Kénosi Sándor József pedig mint dévai l-egyházunk megalapításának egyik lelkes tagja és annak szintén haláláig buzgó gondnoka szintén ama jobbak és kevesebbek közé tartozott, a kiket életökben a köztízstelet, halálukban a fájó részvét méltán környez. Nyugodjanak esendesen!

Ezzel bezárva jelentésemet, tisztelettel kérem annak tudásul vételét és elfogadását.

2. Közigazgatási jelentés.

Méltóságos és Főt. Egyházi Főtanács!

Bár némileg heggedez már a magyar nemzet szíven oly kegyetlen erőszakkal éjtett seb, mégis lehetetlen úgy kezdeni meg az elmúlt évről szóló jelentésünket, hogy legelőször is ne oda mutassunk arra a törsszurásra, mely mindnyájunkat szíven talált. Hőn szeretett királyasszonyunk halála lesújtólag hatott ugy E. K. Tanácsunkra, mint egyházunk egyetemének minden egyes tagjára. Mi nemesak hogy a szeplőtlen tiszta jellemű nőt, a nemzet védangyalát sirattuk, hanem a kigunyolt erkölesöt és a megszegyenített vallást is. Miat a vallás és erköles melegágyának, az egyháznak töprengve kellene körültkinteni és saját jövője fölött aggódní, ha nem látná, hogy valamint a természetí, ugy az erkölesi világnak is vannak

szörnyszülöttei, melyeknek élete pillanatnyi, működésük ellenkezik minden természeti és erkölcsi szabálytal, miért irányadónak venni nem lehet. Ilyennek kellett tekintenünk felséges Királyunk halálát, s míg egyfelől a kétségbeesés környezett minden magyar szívet, másfelől a kegyelet és hála vallásos érzelmeit igyekezett kifejezésre juttatni. E. K. Tanácsunk éppen rendes ülésre volt összegyűlve, midőn a hír szomorú valóságáról meggyőződve a főt. püspök ur, jelentést tett a katasztrófáról. E. K. Tanácsunk jegyzőkönyvileg fejezte ki mély fájalmát és szeretve féltett királyunk Ó Felségéhez részvét iratot küldött megfelelő diszes kiállításban a vallásközönség nevében.

Ugyanakkor intézkedtünk, hogy a temetés ideje alatt összes egyházainkban szóljanak a harangok s a következő vasárnap gyászistentisztelet tartassék. Meg van győződve E. K. Tanácsunk, hogy lelkéseink és gyülekezeteink a leghivebben teljesítették ezt a szomorú kötelességet. Kolozsvárt a templomban, a főiskolában és a leányiskolában is megható, szép gyászünnepélyek tartattak.

Egyházunk kebelében is éreztük a halál kegyetlen sújtolását. Udvarhelykőri esperesünk, Darkó Sándor afia rövid ideig tartó betegségben váratlanul elhunyt márczius hó 20-án Jánosfalván. E. K. Tanácsunk részvétét jegyzőkönyvében kifejezte és az esperesi teendők végzésével megbizta Kisgyörgy Sándor köri jegyző afiát.

Filep István volt közpénztárnok és b. e. nyugd. bizottsági elnök afia, egyházunknak mindig buzgó tagja, elhunyt mindnyájunk fájalmára Korpádon. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy E. K. Tanácsunk a néhai Filep István hagyatékában hátramaradt irományokat az örökössel egyetérőleg megnézte és a megtalált számos okmányt átvette. Ezek között volt a várfalvi egyházköztség tulajdonát tevő 30 ftos kötvény is, melyet néhai Barla Benjámin ajánlékozott volt az egyházközségnek. A kötvény értékesítése iránt a lépéseket megtettük.

E. K. Tanácsunknak a magas kormánnyal folytatott érintkezése minden irányban szívélyes volt. Ujabb időben tapasztalta E. K. Tanácsunk, hogy egyházunk a hivatalos kimutatásokban a görögkeleti egyházak után soroztatik, holott a törvényes gyakorlat az volt eddig, hogy mindig a két protestáns felekezet után soroztatott. Megkértük ő Nagyméltóságát, hogy a történelmi sorrendet visszaállítani kegyeskedjék.

A protestáns testvéregyházak figyelmét tapasztaltuk abban, hogy évi közgyűléseik jegyzőkönyveit a mult évről is megküldötték.

Egyházköreinkben az ügyek intézése minden tekintetben gyors, pontos és szakszerű volt. Esperes afiainak egyetemlegesen elismerését nyilvánítja E. K. Tanácsunk.

Örömmel hozzuk a mélt. és főt. Egyh. Főtanács tudomására, hogy a Király Ó Felsége Albert János tordai lelkész afiát a közügyek terén szerzett érdemei elismerésül a koronás arany érdemkeresztel legkegyelmesebben kitüntette.

Kegyeletes kötelességének ismerte E. K. Tanácsunk fölhívni esperes aifait arra, hogy egyházunk belső emberei és más jelesei sirját az esperesi vizsgálat alkalmával vizsgálják meg és gondozásukról intézkedjenek.

B. e. dr. Brassai Sámuel sirját E. K. Tanácsunk gondozás alá vette, azt megfelelően fölhantoltatta.

A ladamosi birtokon levő házat emléktáblával jelöltettük meg a b. e. nagy alapító, Augustinovies Pál iránti kegyeletből.

Esperes aifainak az esperesi vizsgálatokon nyílik kiváló alkalmuk egyházközségeink belélete megtekintésére és helyes, jó irányba vezetésére. Örömmel győződünk meg a vonatkozó jegyzőkönyvekből, hogy ezen a téren lelkes buzgósággal jártak el. Lelkészeink és hiveink buzgóságáról és áldozatkészségéről is általában kedvező tudósításokat kaptunk.

A határtagosításban a f. évben is több egyházközségünk volt érdekelve. Intézkedtünk, hogy egyházközségeinknek képviselői legyenek. A birtoktagosításnál több ízben fordult elő olyan eset, hogy a korábbi időben vásárolt vagy ajándékozott birtok nem volt egyházközségünk nevére telekkönyvezve s a miatt nem vétetett tulajdonának és a tagosításból kihagyatott. Hasonló esetek kikerüléséért esperesi uton figyelmeztettük egyházközségeinket, hogy vegyék számba a birtokaik telekkönyvét és azonnal intézkedjenek.

A vallásközönség tulajdonát tevő ladamosi birtokon a telekkönyvi átalakítás, a bágyoni birtokon az érdemleges tárgyalás megtörtént, de a birtokba adás még nem; a bányabükki és a p.-szentmiklósi birtoktagosításnál a becslés megtörtént és a reclamatio elintéztetett.

Az ingók és ingatlanoknak egyenérték bevallása iránt ugy az egyházközségeken, mint a vallásközönség vagyonaiban intézkedtünk.

A kepe-fizetés hiányosságáról csaknem általános volt a panasz mindenik egyházkörben. Ennek főleg a mult évek rossz terméseiben keresendő magyarázata.

A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek administrációját illetőleg kérdés állván elő, E. K. Tanácsunk kimondotta, hogy a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek az illető körü esperes hatósága alá tartoznak és közigazgatási ügyekben az esperes utján járnak el.

A lelkészfizetés rendezésére vonatkozó törvényjavaslat tárgyalását megelőzőleg E. K. Tanácsunk föliratot intézett vallás- és közokt. minister ő nagyméltóságához, melyben egy pár észrevételnek figyelembe vételét kérte. A törvényjavaslat alapján meghozatott és szentesített a törvény s ma már folynak az előkészületek az eddigi fizetések összeiratására.

E. K. Tanácsunk ebben a rendkívül fontos ügyben megtette az előkészületeket. Kiküldötte a bevallási rovatos íveket és azok már készen is vannak, de mivel vallás- és közoktatásügyi minister ő nagyméltósága időközben hasonló kérdő ivminták kibocsátása

iránti szándékáról értesítette E. K. Tanácsunkat, az ügyet függőben hagytuk és várjuk minister ur ő nagyméltóságának intézkedését. Ebben a fontos ügyben a legnagyobb körültekintéssel és pontossággal kell eljárniunk.

A f. évre adott lelkészi államsegély fölhasználására nézve a minister ur ő nagyméltóságának megtettük a javaslatot és miután az elfogadtatott, a segélyt kiosztottuk.

Rédiger Géza szabédi lelkész afa indítványt nyújtott be az iránt, hogy a lelkészjelöltek és papjelöltek küldessenek ki a nyári szünetidőre egyik vagy másik lelkész afaához a gyakorlati lelkészkezelés terén tapasztalat szerzésre. E. K. Tanácsunk az indítvány üdvös voltát elismerte, de mivel a javasolt utiköltség hordozására semmi alap ninesen, azt nem fogadta el, különben is ugy Kolozsvárt, mint a legatiókban van alkalmuk gyakorlatra.

Fegyelmi ügy E. K. Tanácsunk előtt esupán egy fordult elő, a mely a fegyelmi bíróság útján szabályszerűen letárgyaltatván, az illető hibásnak nyilvánított.

Peres ügyek. A taresafalvi egyházközségnek a Murát havas érdekében folytatott perében, — melynek állásáról a korábbi jelentéseinkben is volt említés — szerencsés haladás történt, a mennyiben jogügyész afa jelentése szerint a felperesek Pálfi Dénes és társainak a fayzásai, legeltetési és makkoltatási szolgálmi jognak kiigazítás útján nyilvánkönyvileg bekebelezését kérték. Ugy az első, mint a másodfoku bíróság felpereseket elutasította és az utóbbi 120 frt 95 kr-ra mérsékelt perköltségben elmarasztalta. Felperesek főbbezése alapján az ügy jelenleg a m. kir. Curia előtt áll.

A per folyása közben mult év végén felperesek peren kívüli egyezség iránt kísérletet tévén, E. K. Tanácsunk az ajánlatot figyelembe vette és hogy az egyház keblében már régóta dúló egyenetlenségek szünjenek meg, fölhatalmazta és utasította az egyházközséget, hogy a felperesekkel szemben megállított perköltségről mondjon le, ha a pertől föltétlenül elállanak és az egyházközség tulajdon jogát elismerik. Miután erre az egyházközség nem volt hajlandó, fölhatósági jogánál fogva fölhatalmazta és utasította (190.) jogügyész afaát a béke megkötésére.

Az egyházközségnek Pálfi Dénes és társai ellen a havasra bekebelezett szolgálmi jog törlése iránt indított perben is békére utasította E. K. Tanács az egyházközséget.

A néhai b. e. Raffai Károly hagyatéka ügyében a tanuk és szakértők kihallgattak. A per ítélet alatt áll.

A bágyoni birtok bérlői nem fizetvén meg a haszonbérletet, E. K. Tanács beperesítésüket elrendelte.

A néhai Daniel Elek alapítványába grf. Béldi Ákos és Kálmán urak fizettek 150 frtot.

A derzsi egyházközség még 1883-ban vásárolt volt egy birtokot több egyháztaggal, mint vásárló társakkal közösen. A vásárló társak a maguk birtokrészét a raja levő betáblázott teherrel vették

meg. E. K. Tanácsunk az egyházközségnek csak azzal a föltétellel engedte meg a vásárlást, ha a kötelekből teljesen kioldatik. Számos izben tett sürgetésére az a megnyugtató jelentés érkezett, hogy az egyház vagyonát veszély nem fenyegeti. A kényszerhelyzetnek engedve, az egyházközség békéje érdekében fölhatalmazást adott E. K. Tanácsunk 323 frt 64 krrel a kamathátralék törlesztésének hozzájárulására.

A kereszturni iskolát illető br. Orbán-féle hagyaték még mindig nincs elintézve. Folyamatban van. Megbizott ügyvédünk jelentése szerint a zárgondnoki számadások pontosan beadatnak.

Ugyancsak a kereszturni iskolát illető néhai Elekes József 25 darab 50-50 frtos takarékpénztári részvénye ügyében mult évi jelentésünk kiegészítésül jelentjük, hogy a végrendelet érvényesnek elismertetett, a hagyomány birtokba vétetett és a kereszturni iskolánál letétbe helyeztetett; E. K. Tanácsunk elrendelte, hogy az illetmény az özvegynek pontosan adassék ki.

Kisebb jelentőségű magán panasz tétetett a bölöni egyházközségből a gondnokválasztás, Ürmösről a kepekirovás, T.-Szent-Györgyről erdő eladás miatt. A két utóbbi elintéztetett, az első még folyamatban van. A maros-szt.-benedeki és s.-köröspataki egyházközségek és volt lelkészük között a kepeelszámolás miatt némi differencia adta elé magát. E. K. Tanácsunk az első ügyben még nem határozott, a s.-köröspataki egyházközség végzésünk ellen föllebbezett a mélt. és főt. Egyh. Főtanácsához, de a föllebbezés nem lévén felszerelve, nem terjeszthettük föl. A közelebbi időben előfordult esetek arra indítják E. K. Tanácsunkat, hogy sajnálatát fejezze ki a fölött, hogy egészen csekély értékű dolgok miatt az egyházközségek és volt lelkészeik közötti békességet oly könnyen megzavartatni engedlik.

E. K. Tanácsunk a jelen évben újból megsürgette, hogy a hol megszűnt a felekezeti iskolánk és az egyházközség szerződési viszonyba lépett, ott szabályszerű szerződés állittassék ki. Ezzel az ügygyel most már — egy pár esetet kivéve — rendben vannak egyházközségeink.

Az általános áramlatnak és egyházközségeink szegénységének engedve, fölhatalmaztuk a medeséri, böződi, s.-köröspataki egyházközségeket, hogy felekezeti iskolájukat beszüntessék s az állammal szerződésre lépjenek. A bölöni egyházközségnek nem engedték meg.

Szerződés jött létre Csegezben az iskolaépület 10 évi bérletére; Torockzón a szerződés megkötötetett, de ministerileg még nincs jóváhagyva; Csókfalván, Kis-Solymoson, Uj-Székelyen, Derzsbén, Kőkösben a szerződés az új viszonyok szerint rendeztetett; Iszlóban nem lévén iskolaház, E. K. Tanácsunk egy házastelek megvásárlására 400 frt kölcsönt adott; Csekefalván, hogy az állami iskolával a kántori teendőkre nézve szerződési viszonyba léphessünk, az egyházközség telket vásárolt és mesteri lakot épített.

Dombói tanító afiát a vallás- és közokt. minister ő nméltósága

a tanítói nyugdíjintézetbe a mesteri fizetés levonása után maradt fizetésével vette föl. E sérelem ellen tett fölterjesztésünk nem vezetett eredményre.

Birtokszerzés több egyházközségben fordult elő. Iszlói egyházközség házastelket vett iskolai használatra 500 frt értékben; h.-almási egyházközség erdőt 1000 frtot meghaladó értékben; csekefalvi egyházközség mesteri lakhelyet 330 frt értékben; mészkői egyházközség egy földet 120 frt, dicső-szt.-mártoni földet 500 frt értékben.

Eladásra engedély adatott a ravai egyházközségnek, mivel malrát a sok vizár és szárazság miatt nem használhatta jövedelmezőleg; a várfalvi egyházközségnek, mivel több kopár erdeje csekély jövedelmet adott.

A h.-almási, n.-ajtai egyházközségeknek engedélyt adtunk regalekötvényeik eladására, az elsőnek, hogy fekvőséget vásárolhasson, az utolsónak, hogy papi házat fölépíthesse. Utóbbinak megrendeltük a tőke visszaállítását.

Építés több egyházközségben volt. Oklándon mesteri ház, Jánosfalván papi ház, N.-Ajtán papi ház és melléképületek, Csekefalván mesteri ház, Maros-Vásárhelyt bérházak, Kidében a papi ház kijavított, Tordán bérház, Karácsonfalván a papi ház nagyon égető szükség, de kellő fedezet hiányában elmaradt, Szent-Háromságon és Csegezben a templom újra építésre vár. Mindkettő használhatatlan.

Jelenti E. K. Tanács, hogy a Tivoli-utczai 2. és 6. számú tanári lakásokba, illetve bérházakba a vízvezeték bevitetett.

A mélt. és főt. Egyh. Főtanács múlt évi utasítása értelmében a theologiai nyugdíjintézetbe a befizetések az új számítás alapján megkezdettek.

Lőrinczy Géza, minta-rajz iskolai növendéknek E. K. Tanácsunk a f. tanévre is megadott 350 frt segélyt.

Klug József 1892. évi július 2-án kelt pótvégrendeletében 805 forint értékű házat és két kis darab szőlőjét felerészben oly föltétellel hagyta fiára, hogy ha örököse nem marad, az ő része a tordai gymnasiumra száll. Miután Klug Ferencz az iskolától a másod öröklési jogot megszerezni óhajtotta, E. K. Tanácsunk a tordai iskola és jogügyész afia véleménye meghallgatásával 150 frt készpénz kifizetése mellett arról lemondott.

Jószágfelügyelő afiai megtették jelentésüket a vallásközönség alapítványi birtokainak múlt évi állapotáról, melyből kiemeljük, hogy a f. évi gazdasági viszonyok is gyengék voltak; az őszi buza nem sikerült; az alamori uradalomban még a vetőmagot is alig adta vissza, minek oka egyfelől a múlt évi száraz ős, mely a vetés elvégzését megakadályozta, másfelől a f. évi forró nyár, mely a szép kalászoszok szemesedését teljesen megakadályozta. A tavaszi vetések jól sikerültek.

Sajnosan jelentjük, hogy az alamori uradalmat a disznóvész is sújtotta és a malacz szaporulatot elpusztította. Alig lehetett 50

darabot megmenteni. Az orvosi segély alkalmaztatott, de eredményre nem vezetett.

Ezek a veszteségek a f. évi bevételt alább fogják szállítani még a mult éviéknél is, de reméljük, a jobb esztendőök kipótolják.

A derzsi alapítványi és a bányabükki birtoktól a mult évinek megfelelő eredményt remélünk.

A jószágfelügyelőség az összes birtokokat megvizsgálta, jelentéseit beadta. Örömmel jelentjük, hogy mlgs. br. Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur a vizsgálatokban részt vett.

A b. e. Berde Mózes és dr. Brassai Sámuel hagyatéka állásáról külön jelentést fogunk a mélt. és főt. Egyh. Főtanács elé terjeszteni.

Kérjük a mélt. és főt. Egyh. Főtanácsot, méltóztassék ezen jelentésünket tudomásul venni.

3. Tanügyi jelentés.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A tanügyet illető jelentésünket, miután a tárgysorozat rendjén összes iskoláinkról, azokban a tanügy állásáról részletes jelentés fog tétetni, itt csak egy pár mozzanatra kívánunk szoritkozni, tekintettel különösen az új iskola építése iránt már évek óta folyó munkálkodásainkban elért eredményeket illetőleg. S örömmel jelenthetjük, hogy a mult évi főtanács óta ez irányban jelentékeny haladás történt.

Nevezetesen, miután a város törvényhatósága az építendő főiskolával kapcsolatban egy utca nyitását a város költségén elhatározta s ehhez képest a főiskola, illetőleg utcák határvonalai kijelöltettek, Pákei Lajos mérnök afiával a tervet elkészítettük. Ennek felépítéséhez megkívántató fedezetet azonban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur által 25659—1897 sz. alatt törlesztési kölesön alakjában adományozott 120 ezer forintban sem találván meg, f. évi január 20-ról 17 t. ü. sz. alatt azzal a kéréssel folyamodtunk a vallás és közokt. Miniszter urhoz, hogy az építési segélyt fölemelni méltóztassék; mert a megadott segélyvel a legjobb akarrattal sem tudjuk új főiskolánkat felépíteni. Egyszersmind az E. K. Tanács fölkérte a főt. Püspök urat, hogy e kérésnek lehető sikere érdekében egy küldöttséggel személyesen is közbejárni sziveskedjék. A küldöttség e megbízásban f. évi márczius 1-én el is járt, még pedig a főt. püspök ur jelentése szerint kedvező eredménnyel, a mennyiben a Miniszter ur kilátásba helyezte, hogy 5000 frt évi egyházi segélyünket 10000 frtra fogja emelni.

Ugyanezzel az alkalommal a főiskola épületének tervrajza is a minisztériumi szakközeg által a küldöttségben szintén résztvett Pákei Lajos tervező mérnök afia jelenlétében felülvizsgáltatván, az igen jónak és a célnak teljesen megfelelőnek találtatott s egy pár kisebb módosítással helyben is hagyatott. Mihez képest a Miniszter ur azt f. évi márcz. 18-ról '5984 sz. alatt azzal a meghagyással

küldette vissza, hogy a részletes tervrajzot és költségvetést mielőbb készíttessük el és terjesszük fel. Miután azonban az uteza nyitással a határvonalat illetőleg egy kis módosítáért folyamodtunk a városi hatósághoz és ez még nem nyert megoldást, a részletes tervrajz készítéséhez mérnökafia még nem kezdhetett hozzá. Reméljük azonban, hogy rövid időn ez is megoldást nyer s ekkor azonnal megkészíttetjük a részletes tervrajzot s ennek megfelelő költségvetést, hogy ha Isten is megsegít, a jövő év őszén az építési munkálatokat megkezdhessük.

Kapcsolatosan ezzel még meg kell említenünk, hogy az új iskola építése úgy van tervezve, hogy abba kolozsvári egyházközségünknek a szappan-utezában lévő leányiskolája is behelyeztessék; mi iránt az egyházközséggel most foly az egyezkedés.

Végül csak a napokban vettük a vallás- és közokt. Miniszter urnak f. hó 19-ről 70,208 sz. alatt kelt leiratát, melyben intézkedik a 105,000 frt törlesztési kölcsön fölvétele iránt, kilátásba helyezve ennek 1899 évi január 1-től esedékes annuitás folyosítását.

Vallás és közokt. m. kir. Miniszter ur ő nméltósága 1312—898 sz. leiratában arról értesíti E. K. Tanácsunkat, hogy a tordai áll. polgári fiúiskolát áll. algyrnásiummá szándékszik átalakítani s felhívja E. K. Tanácsunkat, hogy ez ügyben Tordán tartandó értekezletre küldjön képviselőt a maga részéről. E. K. Tanácsunk örömmel vette tudomásul a magas kormánynak a tordai áll. polgári iskolának algyrnasiummá leendő átalakítása iránti szándékát, s hogy a maga részéről kész is lehetőleg hozzá járulni egy 4 osztályu algyrnásium felállításához; de tekintettel a mult hagyományaira és a jelen által is követelt érdekeire csak azon feltétel alatt, hogy az unitárius felekezeti jelleggel bírjon, s mint ilyen az állam, esetleg a megye és a város segélyével a törvényen követelményeinek megfelelőleg rendeztessék be. Ha ez, mint alapelv az ügy tárgyalásánál nem fogadtatnék el, E. K. Tanácsunk nem kíván akadályt gördíteni; de a maga részéről minden hozzájárulástól visszavonul. E. K. Tanácsunk Kozma Ferencz isk. felügyelő-gondnok afiát küldötte ki biztosul, ki folyó évi ápril 6-án ngs. Kuncz Elek tank. főigazgató ur elnöklete alatt a megye és város megbízottjaival tartott értekezleten megjelent, a hol is az E. K. Tanács utasítása értelmében nyilatkozatát megtévén, különösen hangsúlyozta vallásközönségünknek azon óhajtságát, hogy a nagyméltóságu vallás és közokt. Miniszter ur velünk, egy államilag segélyezendő unitárius algyrnásium szervezése iránt, tárgyalásba bocsátkozzék. Ez óhajtság jegyzőkönyvre vétetett és felterjesztett vall. és közokt. Miniszter ur ő nagyméltóságához.

A főgyrnásiumban Gálffy Lőrincz h. tanár az E. Főtanács 56—1897 sz. határozatával rendes tanárnak választatván, beiktatása f. évi ápril hó 2-án volt a szokott ünnepélyességgel. Ugyancsak Gálffy Lőrincz tanár afia részt vett a nagyméltóságu vallás és közokt. Miniszter ur által Budapesten augusztus havában rendeztetett latin-stilisztikai tanfolyamon.

Vallás és közokt. m. kir. Miniszter ur megbízásából Budapestben a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi országos könyvtárban a könyvtárnokok részére július havában nyári tanfolyam rendeztetett, a melyben Kanyaró Ferencz tanár és könyvtárnok a fia is részt vett.

Kolozsvári főiskolánknál, mint a megelőző években, úgy a jelen isk. évben is br. Petrichevich Horváth Kálmán, áldozatkész főgondnokunk 150 frtot tűzött ki, a jeles tanulók jutalmazására.

Kőváry László isk. f.-gondnokunk áldozatkészségéből a lefolyt tanévben is 4 tanuló részesült naponta czípozó segélyben.

E jelentésünk tudomásul vételét tisztelettel kérjük.

III. Elintézett ügyek.

A tárgysorozat megkezdése előtt Daniel Gábor főgondnok indítványára a főtanács jegyzőkönyvileg fejezte ki mély fájdalomát jó királynénk halála felett és tudomásul vette, hogy az E. K. T. megfelelő feliratban fejezte ki annak idejében az egész vallásközönség mély és igaz részvétét. A püspöki és közigazgatási jelentések felolvasásával az idő eltelvén, 10 órakor a főtanácsi gyűlés tagjai templomba vonultak a szokásos ünnepélyes istentiszteletre, hol Győrfi Ferencz lelkész tartott alkalmi beszédet; ugy a szónoklat, mint a vegyeskarban nők és férfiak által előadott énekek, nagy hatással voltak az ünnepélyes hangulat fokozására.

11 órakor a gyűlés folytatódván, esküt tesznek Nagy Károly egyházköri felügyelő főgondnok és Csongvai Lajos egyh. tanácsos.

Ezután az ügymenet különböző ágainak megvizsgálására bizottságok küldettek ki.

Kovács József és neje Czimmerman Anna hódmezővásárhelyi hitrokonaink 1000 koronás és Magyar Mihálynak 100 koronás alapítványait a főtanács hálás köszönettel vette tudásul s azoknak az alapító levél értelmében való kezelését meghatározta.

Darkó Sándor udvarhelykörü esperes elhunytát a főtanács nagy részvétellel veszi tudásul s helyébe választott Kisgyörgy Sándor esperest hivatalában megerősíti s ugy őt, mint Simó János aranyostordakörü jegyzőt felesketi.

A néhai b. emlékü Brassai Sámuel és Berde Mózes hagyatékára vonatkozó ügyekben beterjesztett jelentések jóváhagyó tudásul vétettek.

A második napon tartott főtanácsi gyűlésen mindenekelőtt tárgyalásra került a vallásközönség közigazgatási hatóságainak új szervezete ügyében beadott javaslat, melyet a múlt évi főtanácsi gyűlés által kiküldött bizottság készített el. E javaslat tárgyalása nagy érdeklődés között folyt egy fél napon át, a mikor Benkő Mihály tanácsosnak beadott határozati javaslata következtében, mely az E. K. T. szervezésére új előterjesztést tartalmaz, annak további tárgyalása másnapra halasztatott, kiadatván Benkő indítványa egy

nagyobb bizottságnak javaslattételre. Másnap az egész közigazgatási új szervezetre vonatkozó szabályzat a kiküldött bizottság jelentésével együtt letárgyalatott s az új szervezet végleges megállítása céljából a jövő év tavaszára egy rendkívüli főtanácsi gyűlés összehívása meghatározatott.

Az alamori, ladamosi, bányabükki, pusztaszentmiklósi jószágok, valamint a közpénztár, nyugdíjpénztár, a kolozsvári, kereszturi és tordai iskolák számadásait és költségvetéseit a kiküldött bizottságok tüzetesen átvizsgálván, azokat helyeseknek találták s a bejött jelentések nyomán a kezelőknek a főtanács pontosságukért a szokott elismeréssel adózott.

A szavazatszedő bizottság szerint az új választások eredménye a következő: nyugdíjbizottsági elnök lett Gyulay László, hittani intézeti dekán Boros György, közigazgatási jegyző Boros György, tanügyi jegyző Gál Kelemen dr., miután Kovács János a választást nem fogadta el. Kovácsnak hosszas szolgálatáért a főtanács elismeréssel adózott.

Tudomásul vette a főtanács az E. K. T. jelentése nyomán, hogy az állam a kolozsvári főiskola évi segélyezésére adott összeget 16 ezer frtra emelte, s hogy a tordai iskolára vonatkozólag a szerződés öt évre megújított. Boros György tanár korpótléka 1898. január 1-től kezdődőleg megszavaztatott, Gálfi Lőrincz r. tanár fizetése a többi r. tanárokéhoz hasonlóan 1200 frtra emeltetett. 1898. január 1-től megszavaztatott a kolozsvári főiskola mindenik rendes tanárának a megfelelő korpótlék s az E. K. T. utasított a tanári fizetések fokozatos rendezésére. A sz.-kereszturi gymnasium részére rendszeres államsegély kérése meghatározatott.

Ezután következett a segélyek kiosztása. Az 5 ezer frt államsegélyből állandó segély czímen kiadatott 3606 frt 90 kr. Időszerinti segélyek czímen espereseknek és eklézsiáknak együtt 1393 forint 10 kr.

A br. Baldácsi alapból kiosztatott 3500 frt. A Dávid Ferencz emlékalapból belső embereknek adatott 647 frt 36 kr. Ez alapnak irodalmi célra szolgáló részéből ez évben megjelent művek jutalmazására adatott Péterfi Dénesnek 100 frt, Boros Györgynek szintén 100 frt. Péterfi Dénes ez összeget az alapnak vissza ajánlta.

A Kovács Dénes és neje Bencze Anna-alapból eklézsiák, papok és tanítók közt kiosztatott 500 frt.

A jelen évre a kormány a papi fizetések pótlására 13,500 frtot adományozván, ebből püspöki fizetés pótlására rendelt 2500 frtot, a 11 ezer frttal 97 lelkésznek lett kipótolva a fizetése 500 frtra.

A kökösi, vadadi, firtosvárallyai, csegezi egyházközségek kepegyében tett intézkedései az E. K. Tanácsnak jóváhagyattak. A Baróthon alakult leányegyházközség Felső-Rákoshoz, a havadtói Csókfalvához csatoltatott.

A belső emberek nyugdíjintézetére vonatkozólag az E. K. T. utasított, hogy a lelkészi nyugdíjszabályzatot vegye vizsgálat alá

és terjeszsen a főtanács elébe oly javaslatot, mely a lelkeszi állásnak és a kor igényeinek megfelel.

A szeretet-ház állítása ügyében beadott indítványt a főtanács a szükséges anyagi erő hiánya miatt nem fogadta el.

Bedő Albert ny. államtitkár 500 frt adományát Szentábrahámának: Summa universae theologiae stb. című művének lefordítására a főtanács nagy köszönettel fogadta el s megbízta az E. K. Tanácsot, hogy e műnek magyar fordításban való kiadásáról gondoskodjék.

Ezek után Kovács János tanügyi előadó olvasta fel jelentését a középiskolákról és népiskolákról, melyek mind tudomásul vétettek.

Háromszékkör indítványa a zsinattartás ügyében, mely oda irányul, hogy a zsinatot rendező kör jövőben a nagy költségektől megkíméltesék, kiadatott az egyházköröknek véleményadásra.

Elnöki előterjesztésre Gálfi Kálmán kereszturkőri felügyelő gondnok és Lakatos Ferencz Kolozsvár városi főszámvevő tanácsosokká választottak.

A jegyzőkönyvek és számadások felülvizsgálására kiküldött bizottságok jelentése nyomán a főtanács elismerését fejezte ki Kovács János, Mózes András és Boros György jegyzőknek, valamint Beneczédi Gergely és Boros Sándor pénztárnoknak és végül Gyulay Árpád és Mózes András számvevőknek.

Ezzel a tárgysorozat kimerítettén, elnök megköszöni az egybegyülteknek a megjelenést és a gyűlést bezárja. Kelemen Albert esperes pedig Isten áldását kéri a hozott határozatokra és egész anyaszentegyházunkra, mire a főtanács az elnököket éltetve, szétszlott.

Házfelavatási beszéd.¹

„Bémenvén pedig a házba, köszöntsétek a háznak népét; és ha a ház méltó léssen, szálljon a ti békességetek ő reája“. Jézus Krisztusnak tanítványaihoz intézett ez utasítása szerint köszöntlek titeket csehétfalvi unitárius atyafiak ez öröm-ünnepély alkalmával és ajkaimra véve amaz apostoli szózatot, köszöntöm e diszes hajlékot: „Békesség e háznak“. Öröm-ünnepélyt említék és méltán, mert szemeitekből, arczotokból olvasom, az ide sereglett nagy gyülekezet nyilván hirdeti, hogy a csehétfalvi unitár. szt. ekklesiának ma öröm-ünnepé van. És erre van is okotok. Mert hiszen, a minek eszméjét már czelótt évtizedekkel kebletekben ápolgattátok; a minek alapját már régóta rakosgattátok, megvalósítására évek óta készülődtek; a miért vallásos kebletek hő imája titkon és nyilván annyiszor emelkedett fel az Egek Urához: ime az ima meghallgatva, reményetek, vágyatok teljesülve, ez ekklészia jó híréhez, nemes büszkeségéhez méltóan készen áll e szerkezetében elég szilárd, külsőjére nézve diszes, imposans, benn kényelmes, lakályos papi ház; rendeltetésének átadandó lévén ez alkalommal, várja a szokásos felavatást. Ti pedig kedves afiai örömmérezések között veszitek ajkaitokra szent könyvünk szavait: „Ime a régiek elmúltak és mindenek megújultak“. „Ma lett idvessége e háznak“. Azonban nem kétlem, hogy a midőn örömmel és megelégedéssel néztek a jól végzett munkára, midőn vallásos ihletettséggel és nemes büszkeséggel tekintetek erre, a maga nemében vidékünkön párját ritkító papi házra; nem kétlem, mondom, hogy egyuttal hálával ne emlékeznétek meg arról, a ki adta nekünk az életet, megadja a mindennapi kenyeret, gondot visel az ég madaraira s szeretettel őrökdi gyermekei felett, lehetetlen, hogy hálával ne gondoljatok a mi jó és szerető édes Atyánkra, ki minket az igaz hitben nevelt, hitünket és egyházunkat annyi vész és megpróbáltatás között is megtartotta, s a ki közelebről titeket e papi ház építése alatt segedelmével megáldott, értésetekre adva, meggyőzve titeket a vallásos keblü király ama mondásának igaz voltáról: „hiába fáradnak az építők, ha az Ur nem építi a házat“. Annak okáért, ha így szóltok: „Örvendezzünk örömünkben“, vegyétek ajkaitokra ez igéket is: „Jőjjetek el, menjünk az Ur elejébe

¹ Elmondott a csehétfalvi unitár. papi ház felavatása alkalmával 1898. november 27-én.